

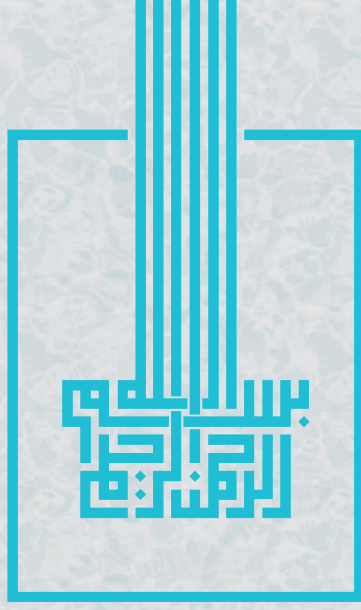
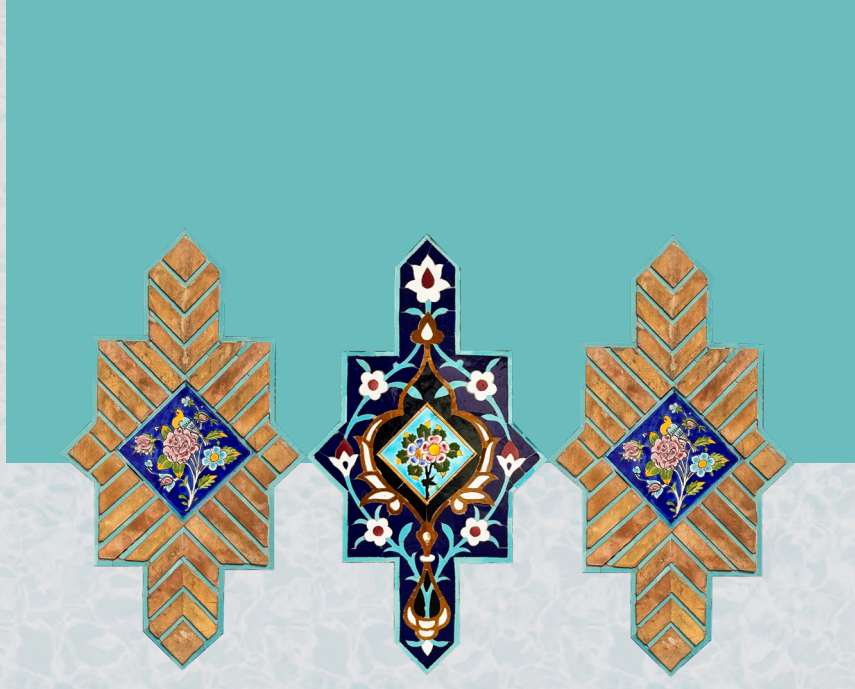
کتابخانه

ماہنامہ الکترونیک | مجموعہ فرهنگی
تاریخی نیاوران | شماره مرداد و شهریور
۱۴۰۴

|سقف سالن اصلی موزه جهان نما|

فهرست:

♦ یادداشت های ترویجی

- ∞ بررسی روند جهانی تغییرات در طراحی موزه ها و الگوی مناسب موزه داری در ایران؛
- ∞ به قلم دکتر شهرود امیر انتخابی [۴]
- ∞ حفاظت دیجیتال و میراث ناملموس: فراتر از آثار مادی به سوی
- ∞ ثبت، حفاظت و ارزآوری با فناوری؛ به قلم دکتر مجید مختاری [۱۰]

♦ بولتن خبری مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

- ∞ بازدید از تور ۳۶۰ درجه گردشگری مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران [۱۷]
- ∞ بخش انگلیسی وب سایت مجموعه نیاوران با حضور مشاور عالی وزیر
- ∞ و رییس مرکز بین الملل وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی
- ∞ رونمایی شد [۱۸]
- ∞ بازگشایی موزه کتابخانه اختصاصی و کاخ اختصاصی مجموعه فرهنگی تاریخی
- ∞ نیاوران [۲۰]
- ∞ رالی گردشگری «یادواره شهدای اقتدار» به مناسبت گرامیداشت
- ∞ هفته دولت [۲۱]
- ∞ سمینار «صنعت چاپ و صنایع دستی، هم آفرینی در ارتقای برند
- ∞ ملی ایران» در مجموعه نیاوران برگزار شد [۲۳]
- ∞ بازدید هیأت دیپلماتیک هند از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران [۲۵]

♦ هر موزه یک اثر از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

- ∞ پرتره ای از ناصرالدین شاه قاجار؛ گنجینه موزه صاحبقرانیه [۲۸]
- ∞ قرآن بسیار نفیس با جلد لاکه و به خط زیبای استاد احمدنیریزی؛
- ∞ موزه کوشک احمدشاهی [۳۱]
- ∞ هنر کاشیکاری کاخ موزه اختصاصی نیاوران [۳۴]

♦ یادداشت های تخصصی

- ∞ ترکیب هنر معاصر با میراث تاریخی: نمایشگاه های دیجیتال
- ∞ و اینستالیشن های چندحسی برای جذب نسل جوان و توسعه
- ∞ اقتصاد فرهنگی؛ به قلم فائزه فدایی و احمد آجرلو [۳۹]
- ∞ دیپلماسی فرهنگی و همکاری های فراملی: نقش موزه ها در روابط
- ∞ بین الملل و پتانسیل ایران برای ارزآوری و توسعه اقتصاد غیرنفتی؛
- ∞ به قلم عباس هدایتی [۴۶]

اعضای هیئت تحریریه

سردبیر و مدیر مسئول: دکتر شهرود امیرانتخابی
ویراستار علمی و هنری: دکتر مجید مختاری
تدوین: عباس هدایتی
طراحی گرافیک و صفحه آرایی: فاطمه عسگری

با سپاس از همکاری: احمد آجرلو - زهرا حداد
واحد پژوهش مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

یادداشت های ترویجی

چکیده:

در دهه‌های اخیر، طراحی فضاهای فیزیکی معماری نوین موزه‌ها تحولات عمیقی را تجربه کرده است. این تحولات شامل بازنگری در مسیرهای بازدید، ایجاد فضاهای استراحت هوشمند و طراحی محیط‌های تعاملی برای افزایش تجربه کاربری است. این رویکردها نه تنها تجربه بازدیدکنندگان را بهبود می‌بخشند، بلکه نقش مهمی در جذب گردشگری فرهنگی و ایجاد درآمد غیرنفتی دارند. این مقاله مروری به بررسی روند جهانی تغییرات در طراحی موزه‌ها، ابعاد مختلف آن (عملکردی، روانشناختی و اقتصادی) و پتانسیل انتقال این الگوها به موزه‌های ایران می‌پردازد. همچنین، چالش‌های موجود از جمله محدودیت بودجه، قوانین حفاظت از میراث و مقاومت در برابر نوآوری و راهکارهای ممکن برای پیوستن به روند جهانی مورد بحث قرار می‌گیرد. یافته‌ها نشان می‌دهند که ایران با بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی و معماری منحصر به فرد خود، به‌ویژه در کاخ موزه‌ها می‌تواند الگوی مناسبی متناسب با تحولات جهانی در موزه‌داری ایجاد کند.

کلمات کلیدی: موزه معماری نوین، طراحی فضایی، بهینه‌سازی مسیر، فضای تعامل و گردشگری فرهنگی.

یادداشت‌های ترویجی

بررسی روند جهانی تغییرات در طراحی موزه‌ها و الگوی مناسب موزه‌داری در ایران

به قلم:
دکتر شهروء امیر انتخابی

مقدمه

معماری نوین موزه ها تنها به فکر نمایش آثار نیست، بلکه به دنبال خلق یک تجربه جامع و فراموش نشدنی است. این معماری باید در تقاطع هنر، فناوری جامعه و محیط زیست قرار گیرد.

تحولات اخیر در طراحی معماری نوین موزه‌ها، نشان‌دهنده حرکت از رویکردهای سنتی "نمایش-تماشا" به سمت "تجربه-تعامل" است. این تحول، عمدتاً تحت تأثیر تغییر در انتظارات بازدیدکنندگان، پیشرفت فناوری و نظریه‌های نوین در طراحی فضای شهری و داخلی شکل گرفته است (Falk & Dierking, 2013).

موزه‌های معاصر، به‌ویژه آنهایی که در بناهای تاریخی یا کاخ‌های قدیمی مستقر هستند، با چالش‌های خاصی در زمینه انطباق فضاهای تاریخی با نیازهای تجربه‌محور معاصر مواجهند. این مقاله مروری به بررسی روند جهانی تغییرات در طراحی فضاهای فیزیکی موزه‌ها، با تمرکز بر بهینه‌سازی مسیرهای بازدید، فضاهای استراحت و تعامل می‌پردازد. همچنین، پتانسیل ایران برای بهره‌گیری از این تحولات در موزه‌های کاخی و غیرکاخی، راهکارهای عملیاتی و چالش‌های موجود را تحلیل می‌کند.

روند جهانی تغییرات در طراحی

فضاهای موزه

• بهینه‌سازی مسیرهای بازدید

مسیرهای بازدید به عنوان "شبکه تجربه" در موزه عمل می‌کنند. مطالعات نشان می‌دهند که مسیرهای غیرخطی (مانند شبکه‌ای یا حلقوی) باعث افزایش مدت زمان حضور و کاهش احساس خستگی می‌شوند (Bitgood, 2009). موزه‌هایی مانند Guggenheim Bilbao با استفاده از مسیرهای حلقوی و پویا، بازدیدکنندگان را به حرکت طبیعی و بدون توقف تشویق می‌کنند. این رویکرد با استفاده از ردیابی حرکت و تحلیل داده‌های بازدیدکننده بهینه‌سازی شده است.

• فضاهای استراحت و بازتولید انرژی

استراحت، مؤلفه‌ای ضروری در مدیریت تجربه طولانی‌مدت است. تحقیقات نشان داده‌اند که وجود فضاهای استراحت با نور طبیعی، صدای مناسب و دسترسی به خدمات غذایی، باعث کاهش خستگی بصری و افزایش تمایل به ادامه بازدید می‌شود (Serrell, 2010). موزه Tate Modern در لندن با ایجاد کافه‌های داخلی در مجاورت نمایشگاه‌ها، تجربه را به یک "سفر شهری" تبدیل کرده است.

• فضاهای تعامل و مشارکت

موزه‌های معاصر به سمت "فضاهای زنده" حرکت می‌کنند. از طریق نصب‌های دیجیتال، کارگاه‌های آموزشی و فضاهای بازی، مخاطبان به شرکت‌کننده تبدیل می‌شوند. MoMA در نیویورک با ایجاد "Creative Labs"، بازدیدکنندگان را به طراحی و ساخت اثر تشویق می‌کند (Hein, 1998). این تعامل نه تنها یادگیری را تقویت می‌کند، بلکه تمایل به بازگشت و اشتراک‌گذاری در شبکه‌های اجتماعی را افزایش می‌دهد.

ابعاد تأثیرگذاری طراحی فضایی

• بعد عملکردی و کاربردی

بهینه‌سازی فضاها منجر به مدیریت بهتر ترافیک بازدیدکنندگان، کاهش انسداد و افزایش دسترسی می‌شود. این امر به ویژه در موزه‌هایی با حجم بالای مراجعه‌کننده حیاتی است.

• بعد روانشناختی

طراحی فضاها بر احساسات مخاطب تأثیر مستقیم دارد. فضاهای باز، نور طبیعی و تنوع بصری، حس شادی و کنجکاوی ایجاد می‌کنند، در حالی که فضاهای تنگ و تاریک ممکن است باعث خستگی شوند (Ulrich et al., 1991).

• بعد اقتصادی

فضاهای بهینه‌سازی شده، مدت زمان حضور را افزایش داده و احتمال خرید در فروشگاه موزه و رستوران را بالا می‌برند. مطالعات نشان می‌دهند که هر دقیقه اضافه در تجربه موزه، ۱۵ درصد به درآمد جانبی افزوده می‌شود (McLean, 2003).

پتانسیل ایران و نقش کاخ موزه ها

ایران با دارا بودن بیش از ۲۰۰ کاخ و موزه، از جمله کاخ موزه هایی مانند: کاخ گلستان، کاخ نیاوران و کاخ سعدآباد همچنین موزه ملی ایران و موزه ناصری در شیراز، ظرفیت بالایی برای جذب گردشگری فرهنگی دارد. این کاخ‌ها به دلیل معماری منحصر به فرد و موقعیت تاریخی، پتانسیل تبدیل شدن به "مقصدهای تجربه‌محور" را دارند. با اعمال اصول بهینه‌سازی مسیر (مثلاً طراحی مسیرهای چندلایه برای گردشگران بین‌المللی و داخلی)، ایجاد فضاهای استراحت با طراحی ایرانی-مدرن و توسعه نصب‌های تعاملی (مثل AR برای نمایش حیات افراد در کاخ)، می‌توان تجربه‌ای منحصر به فرد ایجاد کرد. این اقدامات نه تنها جذابیت را افزایش می‌دهند، بلکه موجب طولانی‌تر شدن اقامت گردشگران و افزایش درآمد غیرنفتی می‌شوند.

[موزه ملی ایران | موزه باستان‌شناسی و هنر اسلامی ایران]

[موزه ملی ایران | موزه ایران باستان]

چالش‌ها و راهکارها

• چالش‌ها

محدودیت بودجه: بسیاری از موزه‌های ایران از منابع مالی کافی برای نوسازی و به‌کارگیری فناوری‌های نوین برخوردار نیستند.

قوانین حفاظت از میراث: تغییرات در بناهای تاریخی (به‌ویژه کاخ‌ها) نیازمند مجوزهای سنگین و محدودیت‌های طراحی است.

مقاومت در برابر نوآوری: برخی مسئولان موزه‌ها به دلیل حفظ "اصلت" از تغییرات در طراحی موزه جلوگیری می‌کنند.

• راهکارها

همکاری با بخش خصوصی: جذب سرمایه‌گذاری خصوصی و ایجاد مدل‌های PPP (مشارکت عمومی خصوصی) برای نوسازی.

استفاده از فناوری‌های کم‌هزینه: به‌کارگیری AR/VR و نمایشگرهای دیجیتال بدون تغییر ساختار فیزیکی بنا.

آموزش مدیران موزه: ارتقای دانش مدیریت تجربه کاربری و طراحی فضایی در دوره‌های تخصصی.

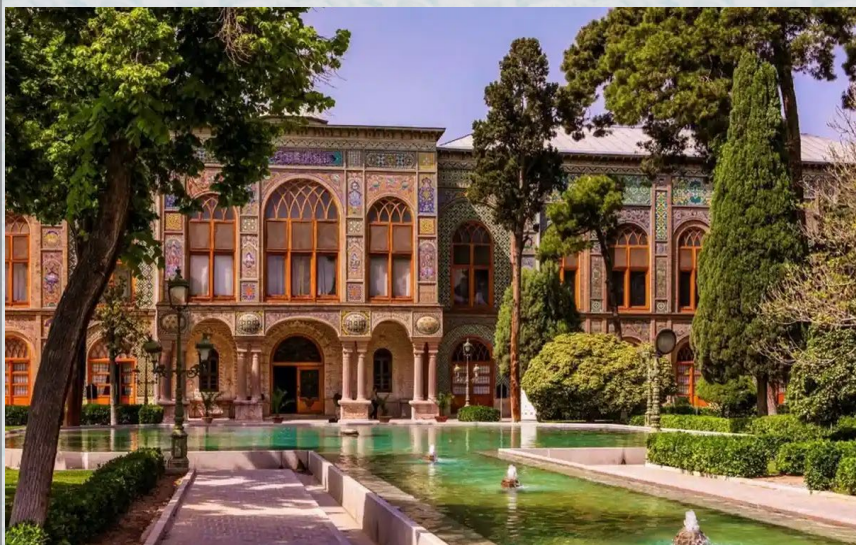
نتیجه‌گیری

بنابر آنچه گفته شد: امروز موزه‌ها به مراکز زنده فرهنگی، آموزشی و اجتماعی تبدیل شده‌اند که هدف اصلی آنها ارتباط موثر و ایجاد تجربه‌ای معنادار برای انسان معاصر است. از این منظر، طراحی فیزیکی معماری نوین موزه‌ها بستر و ابزار تحقق این اهداف هستند.

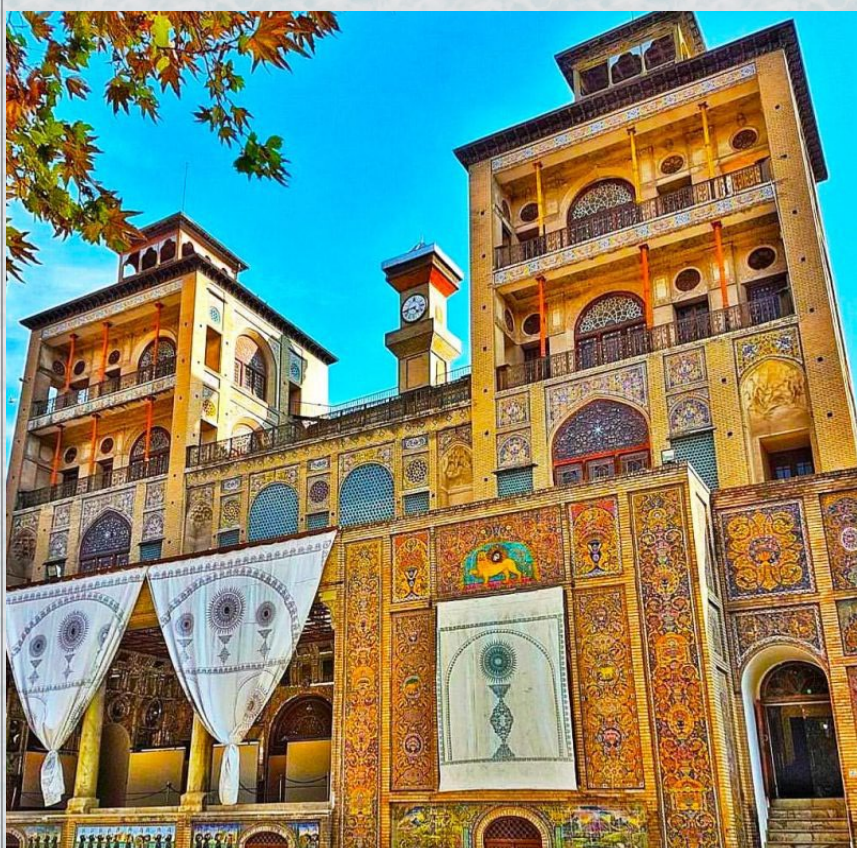
تغییرات در طراحی فضاهای فیزیکی معماری نوین موزه‌ها، یک روند جهانی با پیامدهای اقتصادی و فرهنگی چشمگیر است. ایران با بهره‌گیری از میراث غنی و موزه‌های کاخی، می‌تواند با اعمال اصول بهینه‌سازی مسیر، فضاهای استراحت و تعامل، به این روند پیوسته و درآمدزایی پایدار ایجاد کند. با وجود چالش‌هایی مانند محدودیت منابع و قوانین حفاظتی، راهکارهای عملیاتی موجود هستند که می‌توانند زمینه‌ساز تحول در موزه‌های ایران شوند. این تحول نه تنها به ارزآوری کمک می‌کند، بلکه نقش مهمی در توسعه اقتصاد غیرنفتی و بازتعریف هویت فرهنگی ملی ایفا می‌کند.

منابع:

- Bitgood, S. (2009). An Attention-Value Model of Museum Visitors. *Visitor Studies*, 12(2), 103-113.
- Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2013). *The Museum Experience Revisited*. Routledge.
- Hein, G. E. (1998). *Learning in the Museum*. Routledge.
- McLean, K. (2003). *Museum Exhibition Design: A Guide to Planning and Practice*. AltaMira Press.
- Serrell, B. (2010). Pay What You Wish: A New Approach to Museum Admission. *Curator: The Museum Journal*, 53(3), 271-282.
- Ulrich, R. S., Simons, R. F., Losito, B. D., Fiorito, E., Miles, M. A., & Zelson, M. (1991). Stress Recovery during Exposure to Natural and Urban Environments. *Journal of Environmental Psychology*, 11(3), 201-230.

[کاخ گلستان]

[کاخ گلستان - عمارت شمس العماره]

چکیده:

در عصر دیجیتال، توجه به میراث فرهنگی تنها به اشیاء مادی محدود نمی‌شود؛ بلکه گسترش یافته به سمت میراث ناملموس شامل آیین‌ها، موسیقی‌های محلی، زبان‌های در خطر انقراض و مهارت‌های صنایع دستی. فناوری‌های نوین مانند اسکن سه‌بعدی، هوش مصنوعی (AI) و بلاکچین، نقشی محوری در حفظ، مستندسازی و دسترسی‌پذیری این میراث ایفا می‌کنند. پروژه‌های جهانی مانند Europeana که میلیون‌ها شیء و روایت فرهنگی اروپا را دیجیتال کرده است، نمونه‌ای از موفقیت این رویکرد هستند. این مقاله مروری به بررسی تحولات جهانی در حوزه حفاظت دیجیتال میراث ناملموس، ابعاد آن و پتانسیل ایران برای پیوستن به این روند می‌پردازد. یافته‌ها نشان می‌دهند که ایران با غنای بی‌همتا در میراث ناملموس - از صوفی‌گری و موسیقی دستگاهی تا فرش‌بافی - می‌تواند با توسعه زیرساخت‌های دیجیتال، نه تنها از این میراث محافظت کند، بلکه از طریق گردشگری دیجیتال، آموزش آنلاین و فروش محتوا، به اقتصاد غیرنفتی کمک کند. چالش‌هایی مانند کمبود زیرساخت، قوانین دسترسی به داده و مقاومت سنتی در برابر فناوری وجود دارد، اما راهکارهای عملیاتی برای غلبه بر آنها ارائه شده است.

کلمات کلیدی: میراث ناملموس، حفاظت دیجیتال، هوش مصنوعی، بلاکچین، Europeana، اقتصاد فرهنگی

یادداشت‌های ترویجی

حفاظت دیجیتال و میراث ناملموس: فراتر از آثار مادی به سوی ثبت، حفاظت و ارزش‌آوری با فناوری

به قلم: دکتر مجید مختاری

مقدمه

میراث فرهنگی امروز تنها به بناهای تاریخی و اشیاء موزه‌ای محدود نمی‌شود. مفهوم "میراث ناملموس" که توسط یونسکو در سال ۲۰۰۳ تعریف شد، شامل آیین‌های معنوی، نمایش‌های هنری، دانش‌های سنتی و مهارت‌های دستی است که اغلب در خطر فراموشی قرار دارند (UNESCO, 2003). در موازات این گسترش مفهومی، فناوری‌های دیجیتال به ابزاری قدرتمند در حفظ، اشتراک و ارزش‌گذاری این میراث تبدیل شده‌اند. اسکن سه‌بعدی، هوش مصنوعی و بلاکچین نه تنها امکان ثبت دقیق و دائمی را فراهم می‌کنند، بلکه دسترسی جهانی، احراز مالکیت و حتی ارزیابی را ممکن می‌سازند.

ایران با دارا بودن بیش از ۱۸ عنصر ثبت‌شده در فهرست میراث ناملموس یونسکو از جمله عروسک‌سرایی، نواختن تنبور، چهارمرغ و یلدا ظرفیت بالایی برای استفاده از این فناوری‌ها دارد. این مقاله به بررسی روند جهانی، ابعاد تأثیرگذاری و فرصت‌های ایران در این حوزه می‌پردازد.

حفاظت دیجیتال و میراث ناملموس؛ فراتر از آثار مادی به سوی ثبت،

حفاظت و ارزیابی با فناوری

تحولات جهانی در حفاظت دیجیتال میراث ناملموس

حفاظت دیجیتال میراث ناملموس به عنوان فرآیندی نظام‌مند، شامل ثبت، ذخیره‌سازی، مدیریت و دسترسی‌پذیری به عناصر غیرمادی فرهنگی — مانند آیین‌ها، زبان‌های محلی، موسیقی‌های سنتی، دانش‌های دستی و روایت‌های شفاهی — با استفاده از فناوری‌های دیجیتال است. برخلاف رویکردهای سنتی که بر حفاظت از اشیاء فیزیکی متمرکز بودند، این روش به دنبال حفظ "تجربه"، "حرکت"، "صدا" و "معنا" است که ذاتاً گذرا و مستعد فراموشی هستند. هدف نهایی، ایجاد یک آرشیو پویا و قابل دسترس است که نه تنها به عنوان ابزاری برای حفظ گذار، بلکه به عنوان منبعی برای آموزش، تحقیق و ارزش‌آفرینی فرهنگی عمل کند.

پروژه Europeana: الگوی جهانی: پروژه Europeana یکی از بزرگترین تلاش‌های دیجیتالی در اروپا است که بیش از ۵۰ میلیون شیء، از جمله مدارک، تصاویر، فایل‌های صوتی و ویدئویی از آیین‌ها و موسیقی‌های محلی را در یک پلتفرم یکپارچه جمع‌آوری کرده است. این پروژه نه تنها دسترسی عمومی را فراهم می‌کند، بلکه

از هوش مصنوعی برای برچسب‌گذاری خودکار و جستجوی معنایی استفاده می‌کند (European Commission, 2021).

اسکن سه‌بعدی و ثبت حرکت: برای حفظ آیین‌ها و نمایش‌های ناملموس، اسکن سه‌بعدی و ثبت حرکت (motion capture) کاربرد گسترده‌ای دارد. مثلاً در ژاپن، نمایش‌های Noh با استفاده از دوربین‌های ۳۶۰ درجه و سنسورهای حرکتی ثبت شده‌اند تا حرکات دقیق بازیگران و تنظیمات صحنه به نسل‌های آینده منتقل شود (Ichikawa, 2019).

هوش مصنوعی و تحلیل محتوا: هوش مصنوعی در تشخیص الگوهای موسیقی، ترجمه زبان‌های محلی و بازسازی داستان‌های شفاهی نقش دارد. پروژه Google Arts & Culture با استفاده از AI، موسیقی‌های محلی از مناطق مختلف جهان را دسته‌بندی و تحلیل می‌کند.

بلاکچین و احراز مالکیت: بلاکچین به عنوان ابزاری برای ثبت مالکیت معنوی و جلوگیری از سوءاستفاده از میراث سنتی استفاده می‌شود. در هند، طرحی برای ثبت الگوهای سنتی چاپ مندلاپی با استفاده از بلاکچین در حال اجراست تا از کپی‌برداری تجاری جلوگیری شود.

ابعاد تأثیرگذاری حفاظت دیجیتال

- **بعد فرهنگی:** دیجیتال‌سازی، امکان باززیستی و آموزش میراث ناملموس را برای نسل‌های جدید فراهم می‌کند.
- **بعد علمی:** داده‌های دیجیتال منجر به تحقیقات عمیق‌تر در زمینه‌های انسان‌شناسی، زبان‌شناسی و موسیقی‌شناسی می‌شوند.
- **بعد اقتصادی:** محتوای دیجیتال از طریق پلتفرم‌های آموزشی، گردشگری

مجازی و NFT های فرهنگی، قابل فروش هستند.

- بعد حقوقی: بلاکچین و سیستم های دیجیتال می توانند حق امتیاز و مالکیت جمعی جوامع محلی را تضمین کنند.

پتانسیل ایران و ارتباط با کاخ موزه ها

ایران با غنای بی نظیر در میراث ناملموس، از موقعیت منحصر به فردی برخوردار است. کاخ موزه هایی مانند کاخ گلستان یا کاخ ناصری می توانند به عنوان "مرکز فرهنگی دیجیتال" عمل کنند. مثلاً:

- ضبط واقعیت مجازی (VR) از مراسم قدیمی در کاخ گلستان
- اسکن سه بعدی از نمونه های صنایع دستی نایاب مانند مینیاتور یا گلیم
- ایجاد یک پلتفرم ملی مشابه Europeana به نام "فرهنگ نما"، که تمام آیین ها، موسیقی ها و مهارت های سنتی ایران را جمع کند.
- این اقدامات نه تنها حفاظت را تقویت می کنند، بلکه زمینه ساز ایجاد محصولات فرهنگی دیجیتال - مانند دوره های آموزش آنلاین، گردشگری مجازی و فروش NFT اثرهای سنتی - می شوند.

چالش ها و راهکارها

چالش ها:

یکی از مهم ترین موانع پیش روی توسعه برنامه های حفاظت دیجیتال میراث ناملموس در ایران، کمبود زیرساخت های دیجیتال در مناطق روستایی و دورافتاده است. بسیاری از جوامع محلی که نگهبان آیین ها، موسیقی ها و مهارت های سنتی می باشند، فاقد دسترسی به اینترنت پرسرعت، تجهیزات ضبط صوت و تصویر

باکیفیت یا فضای ذخیره‌سازی ابری هستند. این کمبود، ثبت دقیق و به موقع میراث ناملموس را با تأخیر و نقص مواجه می‌کند. برای غلبه بر این چالش، می‌توان با تمرکز بر ایجاد واحدهای سیار دیجیتال - مجهز به دوربین‌های ۳۶۰ درجه، میکروفن‌های حرفه‌ای و ذخیره‌سازهای محلی - به مناطق محروم سفر کرد و مستند سازی را به صورت دوره‌ای انجام داد. همچنین، استفاده از فناوری‌های اوپن سورس و کم مصرف که نیاز به اینترنت پایدار ندارند، می‌تواند مؤثر باشد. عدم هماهنگی بین نهادهای متولی فرهنگی نیز مانعی ساختاری مهم محسوب می‌شود. وزارت ارشاد، معاونت میراث فرهنگی، سازمان میراث ناملموس، دانشگاه‌ها و نهادهای فناوری اطلاعات اغلب به صورت موازی و بدون هماهنگی عمل می‌کنند. این پراکندگی، منجر به تکرار کار، هدر رفت منابع و عدم ایجاد یک پلتفرم ملی یکپارچه می‌شود. راهکار مناسب در این زمینه، ایجاد یک ستاد ملی "حفاظت دیجیتال میراث ناملموس" تحت حمایت معاونت علمی ریاست جمهوری یا شورای عالی انقلاب فرهنگی است که مسئولیت هماهنگی بین بخش‌های دولتی، دانشگاهی و خصوصی را بر عهده داشته باشد. این ستاد می‌تواند چارچوبی مشترک برای ثبت، دسته‌بندی و اشتراک داده‌ها تعریف کند. نگرانی‌های اخلاقی درباره سوءاستفاده از داده‌های فرهنگی جوامع محلی نیز امری جدی است. ثبت آیین‌های معنوی، دعاها، یا الگوهای صنعتی بدون رضایت جمعی می‌تواند به بهره‌برداری تجاری یا تحریف فرهنگی منجر شود. برای پاسخ به این چالش، لازم است سیستمی بر اساس اصل «رضایت آگاهانه جمعی» (community informed consent) اجرا شود. این بدین معناست که قبل از هرگونه ضبط یا انتشار، موافقت جامعه محلی به صورت رسمی و قانونی اخذ شود. همچنین، استفاده از فناوری بلاکچین برای ثبت مالکیت معنوی جمعی و نظارت بر نحوه استفاده از داده‌ها می‌تواند اطمینان‌بخش باشد. در نهایت، محدودیت دسترسی به فناوری‌های پیشرفته به دلیل تحریم‌های بین‌المللی، اجرای پروژه‌های پیچیده‌ای مانند هوش مصنوعی برای تحلیل محتوای صوتی یا سیستم‌های امن ذخیره‌سازی ابری را با دشواری مواجه می‌کند. برای غلبه بر این چالش، باید بر توسعه فناوری‌های داخلی تأکید گردد. همکاری با دانشگاه‌ها و شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه هوش مصنوعی، پردازش زبان طبیعی و امنیت اطلاعات می‌تواند منجر به ساخت پلتفرم‌های داخلی امن و مستقل شود. همچنین، می‌توان با کشورهای دوست و غیرتحریمی (مانند چین، روسیه، ترکیه یا مالزی)

همکاری فنی منعقد کرد تا از دسترسی به فناوری های ضروری محروم نماییم.

نتیجه گیری

حفظ میراث ناملموس در عصر دیجیتال، فراتر از ثبت و آرشیو است؛ تبدیل به یک استراتژی اقتصادی و فرهنگی شده است. فناوری هایی مانند اسکن سه بعدی، هوش مصنوعی و بلاکچین، نه تنها از فروپاشی این میراث جلوگیری می کنند، بلکه زمینه ساز ایجاد ارزش اقتصادی پایدار می شوند. ایران با بهره گیری از ظرفیت های منحصر به فرد خود در میراث ناملموس و با بهره گیری از کاخ موزه ها به عنوان مراکز فرهنگی دیجیتال، می تواند به روند جهانی حفاظت دیجیتال بپیوندد. با وجود چالش های ساختاری و فناوری، اجرای یک برنامه ملی هماهنگ و مبتنی بر همکاری بین بخشی، می تواند گامی مهم در جهت توسعه اقتصاد غیرنفتی و بازتعریف هویت فرهنگی ملی باشد.

منابع:

- European Commission. (2021). Europeana: Digital Culture in Europe. <https://www.europeana.eu>
- Ichikawa, M.(2019). Digital Archiving of Intangible Cultural Heritage: The Case of Noh Theatre. International Journal of Heritage Studies, 25(6), 588–601.
- UNESCO.(2003). Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Paris: UNESCO.
- Kalay, Y. E., Kvan, T., & Affleck, J. (2008). New Heritage: New Media and Cultural Heritage. Routledge.
- Ashley, S.(2020). Blockchain for Cultural Heritage: Opportunities and Challenges. Journal of Digital Heritage, 4(2), 112–125.

بولتن خبری

از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

در ایامی که امکان بازدید حضوری از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران مهیا نیست، شما را به بازدید از تور مجازی ۳۶۰ درجه که به صورت رایگان در اختیاران قرار دارد دعوت مینماییم.

این تور روایت وقایع تاریخی از قاجار تا پهلوی و ارائه کامل اطلاعات مربوط به تمامی بناهای تاریخی و اشیاء شاخص آن در بیش از ۳۶۰ عکس پانوراما می باشد، که آن را به یکی از گسترده ترین و پرمحتواترین تورهای مجازی در میان موزه های کشور تبدیل کرده است.

همچنین گردشگران می توانند در این تور، بدون محدودیت های بصری به تمامی فضاهایی که به دلایل فنی و ساختاری موزه ها، امکان بازدید حضوری آن فراهم نیست، به صورت مجازی دسترسی پیدا کنند. این تور تجربه بازدیدی متفاوت از این مجموعه را برای بازدیدکننده مجازی مهیا کرده تا با مشاهده عکس های ۳۶۰ درجه توأم با آرامش و دقت از گوشه و کنار این مجموعه به شناخت ابعاد متنوع آن نیز بپردازند.

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

بازدید از تور ۳۶۰ درجه گردشگری مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

● بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

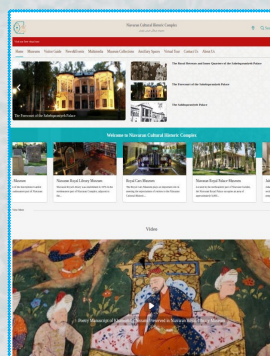
**بخش انگلیسی وب
سایت مجموعه نیاوران
با حضور مشاور عالی
وزیر و رئیس مرکز
بین الملل وزارت میراث
فرهنگی، گردشگری و
صنایع دستی رونمایی
شد.**

مراسم رونمایی از بخش انگلیسی وبسایت مجموعه روز سه‌شنبه ۱۲ مردادماه با حضور حجت‌الله ایوبی، مشاور عالی وزیر و رئیس مرکز بین‌الملل وزارت میراث فرهنگی، مدیران ارشد، کارشناسان میراث فرهنگی و گردشگری، در سالن کنفرانس این مجموعه برگزار شد.

در مراسم رونمایی از بخش انگلیسی پورتال مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران، حجت‌الله ایوبی، مشاور عالی وزیر و رئیس مرکز روابط بین‌الملل وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، با تأکید بر اهمیت تولید محتوای اصیل و متمایز گفت: «در جهانی که محتوای دیجیتال به وفور تولید می‌شود، تنها راه دیده‌شدن، تمرکز بر ویژگی‌های منحصر به فرد فرهنگی و هنری هر مکان است.»

او با اشاره به نمونه‌هایی از هنر مدرن ایران که با وجود معاصر بودن، هویت بومی و ایرانی خود را حفظ کرده‌اند، افزود: «اگرچه آثار این هنرمندان مدرن بودند، اما مشابه آثار مدرن اروپایی نبودند و در آنها ویژگی‌های خاص بومی و ایرانی به‌خوبی هویدا بود. ایران کشوری متفاوت است و این تفاوت ریشه در فرهنگ و هنرش دارد؛ تفاوتی که باید در معرفی آثار و فضاهای فرهنگی، از جمله در وبسایت‌های بین‌المللی، برجسته شود.»

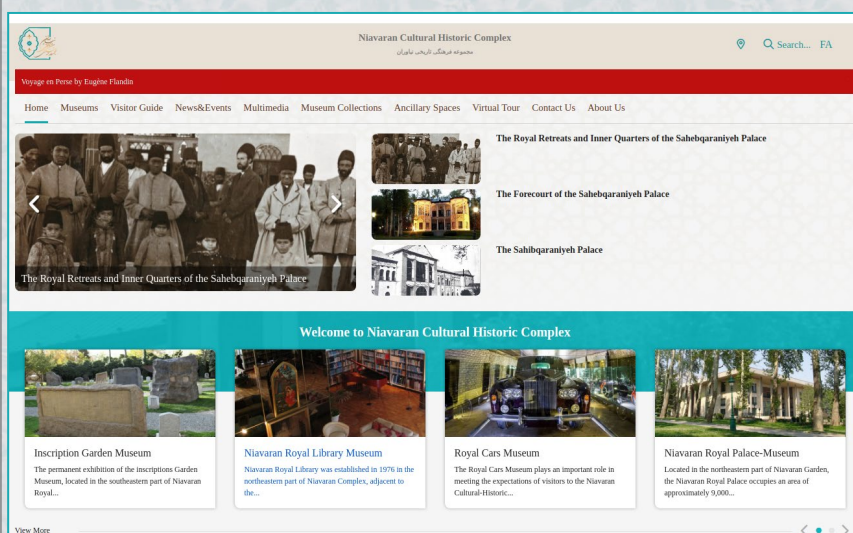
ایوبی در ادامه گفت: «وبسایت نیاوران باید همین رویکرد را دنبال کند؛ یعنی ویژگی‌ها و ارزش‌های واقعی و منحصر به فرد این مجموعه را به گردشگران خارجی و علاقه‌مندان

معرفی کند تا تصویر اصیل و دقیق تری از میراث فرهنگی ایران در سطح بین‌المللی ارائه شود.»

ایوبی همچنین بر نقش طراحی گرافیکی حرفه‌ای، تجربه کاربری ساده، و محتوای متناسب با ذائقه مخاطب جهانی تأکید کرد و گفت: «اگر بتوانیم این زیبایی‌ها و تمایزها را درست منتقل کنیم، تصویر واقعی، باشکوه و دوست‌داشتنی ایران در جهان دیده خواهد شد.»

وب سایت انگلیسی مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران از امروز در دسترس علاقمندان و گردشگران خارجی قرار دارد.

♦ بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

در ادامه روند بازگشایی
تدریجی بخش‌های مختلف
این مجموعه پس از دوره
تعطیلی موقت:

بازگشایی موزه کتابخانه

اختصاصی و کاخ

اختصاصی مجموعه

فرهنگی تاریخی نیاوران

موزه کتابخانه اختصاصی نیاوران از روز چهارشنبه
۲۹ مردادماه پس از یک دوره تعطیلی و در ادامه
روند بازگشایی تدریجی بخش‌های مختلف این
مجموعه و به دلیل ملاحظات امنیتی، کاخ
اختصاصی نیاوران نیز از روز شنبه ۸ شهریورماه
۱۴۰۴ پذیرای بازدیدکنندگان خواهد بود.

فعال‌سازی بخش‌های مختلف مجموعه از جمله
موزه کوشک احمدشاهی، موزه خودروهای
اختصاصی و محوطه باغ تاریخی صورت گرفته
و بازدیدکنندگان می‌توانند بار دیگر از تمامی
جاذبیت‌های فرهنگی و تاریخی این مجموعه
بهره‌مند شوند.

رالی گردشگری خانوادگی «یادواره شهدای اقتدار» روز جمعه ۷ شهریور ۱۴۰۴ به مناسبت هفته دولت، با حضور کارکنان نهاد ریاست جمهوری و خانواده‌هایشان برگزار شد و جلوه‌ای از همبستگی، شور اجتماعی و پاسداشت فرهنگ ایثار را به نمایش گذاشت.

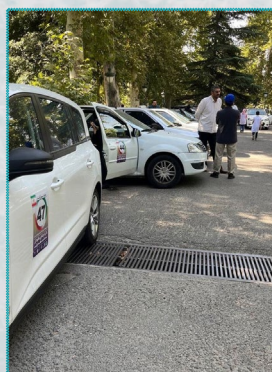
در این رویداد ۶۰ دستگاه خودرو و ۱۷۰ شرکت‌کننده از مبدأ مجموعه فرهنگی تارخی نیاوران حرکت کردند و پس از پیمایش یک مسیر دو ساعت و نیمه بر اساس نقشه‌های اختصاصی، در خط پایان واقع در مؤسسه فرهنگی، ورزشی و رفاهی کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران گردهم آمدند.

این رالی با همت کانون جهانگردی و اتومبیلرانی و همکاری مجموعه فرهنگی تارخی نیاوران با شعار «هنر خانواده بودن» برگزار شد و یاد و خاطره شهدای جنگ تحمیلی ۱۲ روزه رژیم صهیونیستی علیه ایران و همچنین دولتمردان شهید را گرامی داشت.

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تارخی نیاوران

رالی گردشگری «یادواره شهدای اقتدار» به مناسبت گرامیداشت هفته دولت

این نوع رالی‌ها هیچ گونه ماهیت سرعتی ندارد، بلکه معیار اصلی موفقیت، رعایت قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی و حفظ ایمنی و انضباط در طول مسیر و هوش و دقت شرکت کنندگان است.

بر همین اساس خودروها در طول مسیر حرکت از ایستگاه‌های کنترل عبور کرده و عملکرد آن‌ها به وسیله نرم افزار کنترل هوشمند رالی و با نظارت نیروی انسانی ارزیابی شد. در پایان نیز برترین تیم‌ها بلافاصله پس از رسیدن به مقصد با کمک نرم افزار کنترل رالی و بر اساس مجموع امتیازات کسب شده معرفی و تقدیر شدند.

هدف اصلی این رویداد، ایجاد شور و نشاط اجتماعی، ترویج فرهنگ رانندگی ایمن، توسعه فعالیت‌های خانوادگی در حوزه اتومبیلرانی و پیوند زدن اینگونه رویدادها با ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی عنوان شده است.

در این سمینار، جمعی از استادان دانشگاه، پژوهشگران و مدیران حوزه چاپ و صنایع دستی حضور داشتند و درباره نقش بسته‌بندی، هویت بصری و هم‌افزایی میان هنر و صنعت در ارتقای برند ملی ایران به گفت‌وگو پرداختند.

آقای بیطرفان، دبیر انجمن علمی فناوری چاپ ایران، با تأکید بر اهمیت رویدادهای بین‌المللی صنایع دستی، ظرفیت ۱۰ میلیون ایرانی مقیم خارج از کشور را سفیران هنر ایرانی دانست و بر لزوم نظارت بر طراحی بسته‌بندی‌های فاخر تأکید کرد. دکتر حلاج، دبیر شورای عالی ایرانیان مقیم خارج از کشور نیز از راه‌اندازی نمایشگاه دائمی صنایع دستی در امارات و ایجاد «خانه ایرانیان» در کشورهایایی نظیر ترکیه، روسیه و بلغارستان خبر داد.

مهندس اوجانی، مدیرکل بازاریابی و تجاری‌سازی صنایع دستی وزارت میراث‌فرهنگی، با اشاره به گردش مالی قابل توجه صنایع دستی، ضعف‌های موجود در حوزه بسته‌بندی را یادآور شد و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و همکاری متخصصان چاپ را ضروری دانست.

◆ بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تپاوران

سمینار «صنعت چاپ و صنایع دستی، هم‌آفرینی در ارتقای برند ملی ایران» در مجموعه تپاوران برگزار شد

همچنین استادان دانشگاهی از جمله محمدامین صعودی، دکتر بیتا بهرامی قصر و دکتر عطیه شمس، با بیان دیدگاه‌های تخصصی خود، بر موضوعاتی چون هویت بصری، روایت فرهنگی ایرانی، استفاده از متریال اسیل، کیفیت بسته‌بندی، جایگاه یابی برند در بازارهای جهانی و مقابله با تقلب تأکید کردند.

سخنرانان با اشاره به تجربه‌های موفق کشورهای چون ژاپن، کره جنوبی، هند و سوئیس، خواستار همکاری نزدیک میان هنرمندان صنایع دستی، طراحان گرافیک و متخصصان چاپ شدند تا بسته‌بندی‌هایی درخور شأن هنر ایرانی طراحی شود. این سمینار در نهایت با تأکید بر ضرورت تولید باکیفیت، طراحی هماهنگ با هویت ایرانی و توزیع ساختارمند محصولات به کار خود پایان داد؛ رویکردی که می‌تواند جایگاه صنایع دستی ایران را در بازارهای جهانی ارتقا داده و ارزش افزوده فرهنگی و اقتصادی برای کشور ایجاد کند.

یادآور می‌شود یازدهمین نکوداشت هفته علوم و فناوری چاپ ایران در این دوره با شعار «صنعت چاپ، هویت ساز برند ملی ایران» و در قالب پنج سمینار علمی و تخصصی از ۱۱ تا ۱۷ شهریور، به همت انجمن و مشارکت تشکل‌ها و متولیان و استادان دانشگاه و پژوهشگران و ذینفعان چاپ و با یاد دکتر محمدمهدی طهرانچی برگزار شد.

آقای «آناند پراکاش»، مدیرکل بخش پاکستان، افغانستان و ایران در وزارت امور خارجه جمهوری هند، به همراه هیأت همراه، از بخش های مختلف مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران بازدید کرد.

به گزارش روابط عمومی مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران، در جریان این بازدید، هیأت هندی ضمن حضور در کاخ اختصاصی و کوشک احمدشاهی، با تاریخچه و ویژگی های معماری و هنری بناهای این مجموعه و همچنین آثار ارزشمند نگهداری شده در آن آشنا شدند. راهنمایان مجموعه توضیحاتی درباره جایگاه تاریخی کاخ نیاوران در دوره های مختلف و نقش آن به عنوان یکی از مهم ترین مراکز فرهنگی و تاریخی کشور ارائه دادند.

گفتنی است مجموعه فرهنگی-تاریخی نیاوران به عنوان یکی از شاخص ترین عناصر میراث های تاریخی و هنری ایران، همواره مورد توجه گردشگران داخلی و خارجی و همچنین هیأت های دیپلماتیک قرار دارد و بستری برای معرفی بخشی از پیشینه فرهنگی و تمدنی ایران به جهانیان فراهم می آورد.

بولتن خبری

مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

بازدید هیأت دیپلماتیک

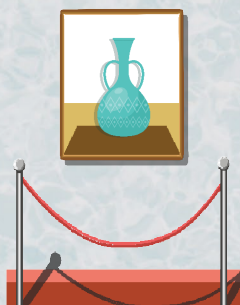
هند از مجموعه فرهنگی

تاریخی نیاوران

هر موزه یک اثر از مجموعه فرهنگی تاریخی نیوران

میان سنت و مدرنیته؛ معرفی پرتره ای از ناصرالدین شاه قاجار

محل نگهداری: کاخ موزه صاحبقرانیه

گردآوری: مهناز اسدی

عکس: آرشیو کاخ موزه صاحبقرانیه

● هر موزه یک اثر

از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

پرتره ای از ناصرالدین شاه قاجار

پرتره ی ناصرالدین شاه قاجار اثر ابوتراب غفاری، با ابعاد: ۲۲*۲۹ سانتیمتر و در سال ۱۲۹۹ ه.ق خلق و با شماره ثبت ۵۵۶ مورخ ۱۳۹۵/۱۱/۱۷ در فهرست آثار ملی ثبت گردید.

این اثر نمونه ای برجسته از پرتره سازی دربار قاجار است که از منظر هنری و تاریخی دارای اهمیت ویژه ای می باشد و امروزه در کاخ موزه صاحبقرانیه نگهداری می شود.

تابلوی پرتره ناصرالدین شاه هم به عنوان سندی تصویری از سیمای رسمی شاه و نمایش شکوه و اقتدار سلطنتی و هم به عنوان نمونه ای شاخص از گذار نقاشی ایرانی از سنت های مینیاتوری و تزئینی به شیوه های واقع گرایانه و اروپایی است.

ابوتراب غفاری (۱۲۴۷-۱۳۱۰ ق)، از نخستین شاگردان دارالفنون بود که نقاشی ایرانی را با شیوه های اروپایی آشنا کرد. او اصول پرسپکتیو، نورپردازی و حجم نمایی را وارد فضای نقاشی ایران نمود و توانست ترکیبی منحصر به فرد از واقع گرایی غربی و روحیه تزئینی ایرانی ایجاد کند.

غفاری عمدتاً به نقاشی پرتره های درباری و رجال و شاهزادگان می پرداخت و دقت در جزئیات، پرداخت چهره و لباس، و نمایش جواهرات و مدال ها، ویژگی شاخص آثار اوست.

پرتره‌ی حاضر ناصرالدین‌شاه را با لباس رسمی نظامی و مدال‌ها، شال آبی سلطنتی و کلاه قاجاری بلند با پر سفید نشان می‌دهد. نگاه نافذ شاه، خطوط طبیعی صورت و سبیل پرپشت، نشانگر دقت غفاری در بازنمایی ویژگی‌های شخصی و شاخصه‌های سلطنتی است. این واقع‌گرایی اروپایی با جزئیات تزیینی لباس و جواهرات که یادآور سبک سنتی نگارگری ایرانی است، تلفیقی منحصر به فرد ارائه می‌دهد.

ویژگی بارز این اثر، اجرای آن روی کاغذ با تکنیک گواش یا آبرنگ غلیظ است. برخلاف بسیاری از پرتره‌های رسمی که با رنگ‌روغن روی بوم خلق می‌شدند، بستر کاغذ امکان کنترل دقیق جزئیات و لایه‌گذاری ظریف رنگ‌ها را فراهم می‌کرد و به نقاش اجازه می‌داد درخشش جواهرات، مدال‌ها و بافت پارچه‌ها را به خوبی بازنمایی کند. خطوط مرکب برای تعیین مرزها، پس‌زمینه تخت و ساده و سایه‌پردازی ظریف، همگی به ایجاد جلوه‌ای واقع‌گرایانه و در عین حال نزدیک به سنت نگارگری ایرانی کمک کرده‌اند.

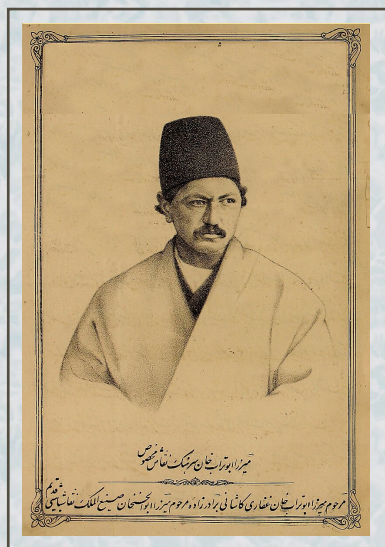

غفاری در این اثر ترکیبی از تکنیک اروپایی (واقع‌گرایی، حجم‌نمایی، پرسپکتیو) و روحیه‌ی ایرانی (توجه به تزیینات، اشرافیت و نمایش جواهرات) را به کار گرفته است. در واقع، این پرتره یک "اثر گذار" است؛ نه تماماً غربی و نه صرفاً ایرانی، بلکه نمونه‌ای از مواجهه و انطباق نقاشی قاجار با مدرنیته‌ی بصری.

از منظر تحلیل فرهنگی و تاریخی، پرتره در دو سطح عمل می‌کند:

نخست، به‌عنوان بازنمایی رسمی شاه و نمایش قدرت و شکوه دربار؛ **دوم**، به‌عنوان نمادی از تحول نقاشی ایرانی و مواجهه با شیوه‌های هنری غرب. ناصرالدین‌شاه، با سفرهایش به اروپا و علاقه به هنر غربی، بستری فراهم آورد تا هنرمندانی چون غفاری تجربه‌های نوین را وارد نقاشی درباری کنند. این پرتره نشان می‌دهد که چگونه هنر قاجاری در عصر ناصری در پی تلفیق سنت ایرانی و واقع‌گرایی اروپایی بوده است.

قرار داشتن این اثر ثبت شده در فهرست آثار ملی کشور در کاخ موزه صاحبقرانیه نیز بر اهمیت آن می‌افزاید؛ کاخی که خود نماد معماری و هنر ناصری است و میزبان تصویری از پادشاه همان دوره است. این پیوند میان معماری، سیاست و هنر تصویری، نمایانگر تعامل میان هنرهای تجسمی و ساختار قدرت در ایران نیمه دوم قرن نوزدهم است.

تک چهره ابوتراب غفاری
اثر میرزا موسی، روزنامه شرف،
شماره هفتاد و پنج، ۱۳۰۷

برگرفته از:

مک‌کی، ج. ۱۹۷۲. Persian Painting in the Qajar Era. London: Thames & Hudson.

احمدی، م. (۱۳۷۵). تاریخ هنر ایران: دوره قاجار. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی
کریم‌زاده، ع. (۱۳۷۹). پرتره در ایران قاجار: سنت و نوآوری. تهران: مرکز نشر دانشگاهی
یوسف‌زاده، ر. (۱۳۸۵). تکنیک‌های نقاشی دربار قاجار. تهران: موسسه پژوهشی هنر

هنرمند: استاد ابراهیم کاظم‌پور
گردآوری: مریم فیضیاب شهریوری
عکس: کریم صباغی

در گنجینه موزه کوشک احمدشاهی قرآن بسیار نفیسی در ابعاد ۲۶*۴۱ سانتیمتر با جلد لاکی نگهداری می‌شود که به خط زیبای استاد احمد نیریزی کتابت شده و در سال ۱۳۴۴ ه.ش به فرمان پهلوی دوم توسط چاپخانه بانک ملی ایران چاپ و منتشر گردید.

ویژگی‌های قرآن:

• خط:

کتابت این قرآن توسط استاد احمد نیریزی، از خوشنویسان برجسته دوره صفوی و از بزرگترین استادان خط نسخ، انجام شده است.

• چاپ:

این قرآن در قطع رحلی با جلد لاکی گل و مرغ و تزیینات نفیس، از جمله مینیاتور و تذهیب، چاپ شده است.

• مناسبت چاپ:

چاپ این قرآن در سال ۱۳۴۴ ه.ش، به مناسبت تاج‌گذاری پهلوی دوم انجام شد.

هر موزه یک اثر

از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

قرآن بسیار نفیس
با جلد لاکی و به
خط زیبای استاد
احمد نیریزی

مصحف نیریزی دستنویس قرآن به خط احمد نیریزی است که در سال ۱۱۱۷ ه. ق کتابت شده و در سال ۱۳۴۴ ه. ش به چاپ عکسی رسید. نسخه‌های چاپ‌شده این قرآن در کتابخانه‌های ایران و جهان موجود است. این نسخه خطی قرآن با قطع رحلی کوچک به خط نسخ نگاشته شده است. تمام برگه‌های این مصحف متن و حاشیه‌ی تذهیب‌شده دارد.

خوشنویس مصحف نیریزی میرزا احمد نیریزی (زنده تا ۱۵۱۱ ق) از خوشنویسان برجسته در قرن دوازدهم قمری و از نامدارترین خوشنویسان قلم نسخ ایران است. قلم نسخ او را اوج نسخ ایرانی برشمرده‌اند؛ قلم نسخی که متفاوت از نسخ سایر سرزمین‌های اسلامی بوده و، تحت تأثیر خط نستعلیق، ظریف‌تر از آنها قلمداد شده است.

شش صفحه پایان این مصحف حاوی دو دعای ختم تلاوت قرآن به قلم‌های نسخ و رقاع کتابت ممتاز است. نیریزی این نسخه را برای محمدابراهیم بیک یوزباشی کتابت کرده است.

اطلاعات درباره زندگی نیریزی کم است و گفته شده که برخی آگاهی‌های موجود غیر قابل اعتماد است. محققان معتقدند که نیریزی عمر خود را به تحریر قرآن و ادعیه گذرانده است. ظاهراً عمده آموزش‌های وی در زادگاهش نیریز بوده است. عمده فعالیت‌های نیریزی درباره آخرین شاه صفوی رقم خورده است.

سقوط صفویان، که پشتیبان هنری نیریزی بودند، در کار هنری او خلل ایجاد کرد؛ به طوری که دست‌نوشته‌های او در این ایام کاهش یافت. از سال ۱۱۴۸ هـ.ق ، که آغاز پادشاهی نادرشاه افشار است تنها ۲ قطعه خط از نیریزی بازمانده است. این دو قطعه را آخرین قطعات خط او به‌شمار برده‌اند. برخی سالمرگ او را ۱۱۵۵ هـ.ق نوشته‌اند. گفته شده که پس از مرگ جنازه او را به کربلا منتقل کردند. نیریزی را فردی پسندیده‌خصال، پرهیزگار و قناعت‌پیشه خوانده‌اند. از آثاری که به خط او دیده شده نود و نه مجلد مصحف قرآنی، هفتاد و هفت صحیفه سجاده و بسیاری آثار دعایی و مرقعات دیگر است. او در خطوط دیگر چون نستعلیق و شکسته نستعلیق هم تبحر داشت. گفته شده فقط انتساب ده نسخه از تعداد کثیر قرآن‌های منسوب به نیریزی قابل اثبات است.

کاشیکاری کاخ موزه اختصاصی نیاوران

هنرمند: استاد ابراهیم کاظم‌پور

گردآوری: ندا میرعمادی

● هر موزه يك اثر

از مجموعه فرهنگی تاریخی نیاوران

هنر کاشیکاری کاخ

موزه اختصاصی نیاوران

کاشیکاری یکی از روش های دلپذیر تزئین معماری در تمام سرزمین های اسلامی است. تحول و توسعه کاشی ها از عناصر خارجی کوچک رنگی در نماهای آجری آغاز و به پوشش کامل بنا در آثار تاریخی قرون هشتم و نهم هجری انجامید. در سرزمین های غرب جهان اسلام که بناها اساساً سنگی بود، کاشی های درخشان رنگارنگ بر روی دیوارهای سنگی خاکستری ساختمان های قرن دهم و یازدهم ترکیه، تأثیری کاملاً متفاوت اما همگون و پر احساس ایجاد می کردند.

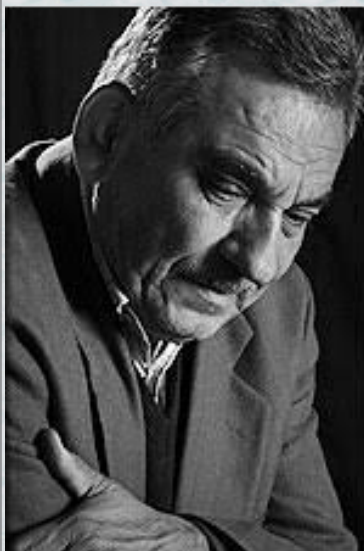
جزء مهم کاشی، لعاب است. لعاب دارای سطحی شیشه مانند است که دو عملکرد دارد: تزئینی و کاربردی. کاشی های لعاب دار نه تنها باعث غنای سطح معماری مزین به کاشی می شوند بلکه به عنوان عایق دیوارهای ساختمان در برابر رطوبت و آب، عمل می کنند. در دوره حکومت سلجوقیان و در دوره ای پیش از آغاز قرن هفتم هجری، تولید کاشی توسعه خیره کننده ای یافت که مرکز اصلی آن شهر کاشان بود.

تعداد بسیار زیادی از گونه های مختلف کاشی چه از نظر فرم و چه از نظر تکنیک ساخت، در این شهر تولید می شد. اشکالی همچون ستاره های هشت گوش و شش گوش، چلیپا و شش ضلعی برای شکیل نمودن ازاره های درون ساختمان ها با یکدیگر ترکیب می شدند.

از کاشی های لوحه مانند در فرم های مربع یا مستطیل شکل و به صورت حاشیه و کتیبه در قسمت بالایی قاب ازاره ها استفاده می شد. قالبریزی برخی از کاشی ها به صورت برجسته انجام می شد در حالی که برخی دیگر مسطح بوده و تنها با رنگ تزئین می شدند. در این دوران از سه تکنیک لعاب تک رنگ، رنگ آمیزی مینائی بر روی لعاب و رنگ آمیزی زرین فام بر روی لعاب استفاده می شد. تکنیک استفاده از لعاب تک رنگ، ادامه کاربرد سنتهای پیشین بود اما در دوران حکومت سلجوقیان، بر گستره لعاب های رنگ شده، رنگ های کرم، آبی فیروزه ای و آبی لاجوردی-کبالتی- نیز افزوده گشت .

کاشی کاری معرق نمای بیرونی کاخ اختصاصی نیوران، اثر سرپنجهی استاد **ابراهیم کاظم پور** است (مرحوم استاد ابراهیم کاظم پور ۱۳۲۵/ اصفهان).

پدر ایشان حاج اسماعیل کاظم پور که از اساتید برجسته زمان خود

در کاشیکاری هفت رنگ به شمار می رفت و از دوازده سالگی ایشان را به کارگاه خود پذیرفت؛ استاد ابراهیم کاظم پور در کنار تحصیل شغل کاشیکاری پدر را آغاز نمود. پدر ایشان فردی مطلع و کاردان بود و در آن زمان با سفر به اروپا و آمریکا و بررسی گالری و موزه های هنری آن دیار، نسبت به هنر کاشیکاری ایرانی و هنر های غربی و اصالت هنرهای اسلامی شناختی کامل داشت.

استاد ابراهیم کاظم پور از پانزده سالگی به محضر استاد حاج مصور الملکی رسید؛ وی از محضر ایشان طرح و آناتومی اسلیمی را آموخت. از دیگر اساتیدشان استاد محمد علی کاشی تراش بود که در زمینه کاشی معرق از وجود ایشان استفاده کرد.

از جمله خصوصیات کارهای استاد کاظم پور لطافت رنگ ها، سبکی و شادابی رنگ و استفاده از رنگ هایی دلنواز است. تکنیک منحصر به فرد ایشان در استفاده از رنگ ها و همراه شدن با کوره پزی عالی کاشی ها، کارهایی جاودانه را به دنیای هنر تقدیم کرد.

البته اجرای کاشیکاری فضای ایوانی و درگاهی و همچنین رواق های اطراف بنای

کاخ اختصاصی نیاوران، برخاسته از سیاست معماری استاد محسن فروغی است

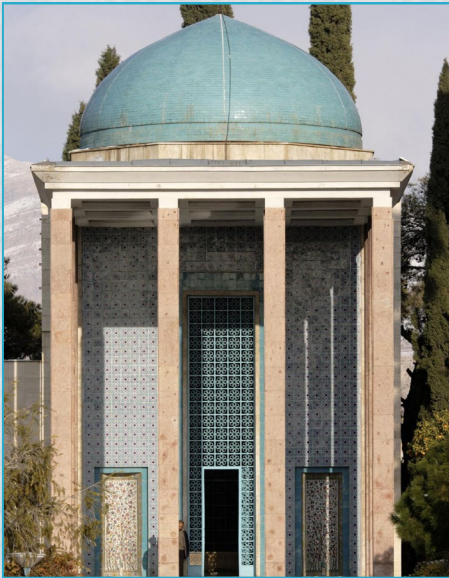

که آثار معماری ماندگاری را در پیشینه‌ی هنری خود دارد. از جمله آثار ارزشمند و فاخر این استاد می‌توان از آرامگاه سعدی، ساختمان وزارت دارایی، ساختمان دانشکده‌ی حقوق دانشگاه تهران و کاخ اختصاصی نیاوران نام برد؛ که وجه اشتراک همه این آثار ماندگار، "کاشیکاری در بخش ایوان و درگاه" می‌باشد.

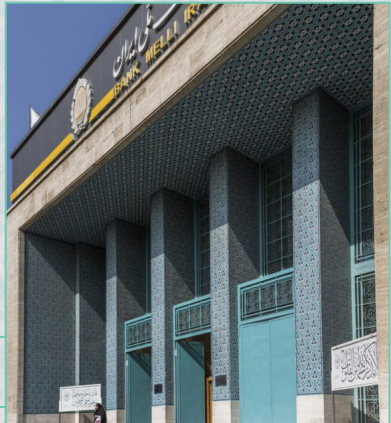
شاید تنها کاخی که استاد محسن

فروغی طراحی کرده کاخ اختصاصی نیاوران باشد. عملیات اجرایی این کاخ در سال ۱۳۳۷ آغاز گردید و بنا به دلایلی توقف طولانی داشت؛ که پس از رفع آن نهایتاً در سال ۱۳۴۶ کاخ اختصاصی نیاوران مورد بهره‌برداری قرار گرفت.

استاد محسن فروغی |
طراح آرامگاه سعدی ۱۳۲۰ |

استاد محسن فروغی |
طراح بانک ملی خیابان ۱۵ خرداد |

| کاشی های ورودی کاخ اختصاصی نیاوران |

چکیده:

در سال‌های اخیر، موزه‌های تاریخی در سراسر جهان به سمت تلفیق هنر معاصر، فناوری دیجیتال و تجربه‌های چندحسی حرکت کرده‌اند تا نسل جوان را به فضاهای فرهنگی جذب کنند. نمایشگاه‌های دیجیتال مانند Van Gogh Alive و پروژه‌های تعاملی گروه teamLab در ژاپن، نمونه‌هایی از موفقیت این رویکرد هستند که از طریق نور، صدا، تصویر و حرکت، محیطی غوطه‌ورکننده خلق می‌کنند. این تحولات نه تنها تجربه بازدید را دگرگون می‌کنند، بلکه به افزایش مدت زمان حضور، تمایل به بازگشت و درآمدزایی از طریق فروش بلیط، کالاهای همراه و گردشگری فرهنگی منجر می‌شوند. این مقاله مروری به بررسی روند جهانی تلفیق هنر معاصر با میراث تاریخی، ابعاد آن و پتانسیل ایران برای ورود به این حوزه می‌پردازد. یافته‌ها نشان می‌دهند که ایران با دارا بودن کاخ موزه‌ها و میراث فرهنگی غنی، می‌تواند از این رویکرد برای جذب جوانان، ارتقای تصویر ملی و توسعه اقتصاد غیرنفتی استفاده کند. با این حال، چالش‌هایی مانند کمبود زیرساخت فناوری، مقاومت در برابر نوآوری و محدودیت بودجه وجود دارد که نیازمند راهکارهای سیاستی و مدیریتی هستند.

کلمات کلیدی: هنر معاصر، میراث تاریخی، نمایشگاه دیجیتال، اینستالیشن چندحسی، teamLab.

Van Gogh Alive، اقتصاد فرهنگ

● یادداشت‌های تخصصی

**ترکیب هنر معاصر
با میراث تاریخی:
نمایشگاه‌های دیجیتال
و تجربه‌های چند
حسی برای جذب
نسل جوان و توسعه
اقتصاد فرهنگ**

به قلم:

فائزه فدایی

و

احمد آجرلو

تحولات اخیر در حوزه موزمداری، نشان‌دهنده تغییر بنیادین در نحوه تعامل عموم با میراث تاریخی است. نسل جوان امروز به دنبال تجربه‌هایی پویا، تعاملی و بصری غنی هستند که در قالب سنتی موزه‌های تاریخی - با دیوارهای سفید، شیشه‌های ضدلمس و توضیحات متنی - به ندرت ارائه می‌شود. در پاسخ، موزه‌های جهان به سمت تلفیق هنر معاصر، فناوری دیجیتال و تجربه‌های چندحسی حرکت کرده‌اند. این رویکردها نه تنها جذابیت موزه را افزایش می‌دهند، بلکه به عنوان ابزاری برای "نوین‌سازی" هویت فرهنگی عمل می‌کنند (Dewdney et al., 2013).

ایران با دارا بودن بناهای تاریخی متعدد، به ویژه کاخ موزه‌هایی مانند کاخ گلستان، کاخ صاحبقرانیه در نیاوران، کاخ ناصری و موزه ملی، ظرفیت بالایی برای بهره‌گیری از این تحول دارد. این مقاله به بررسی روند جهانی، ابعاد تأثیرگذاری و فرصت‌های ایران در این حوزه می‌پردازد.

روندهای جهانی در تلفیق هنر معاصر و میراث تاریخی

نمایشگاه‌های دیجیتال غوطه‌ورکننده

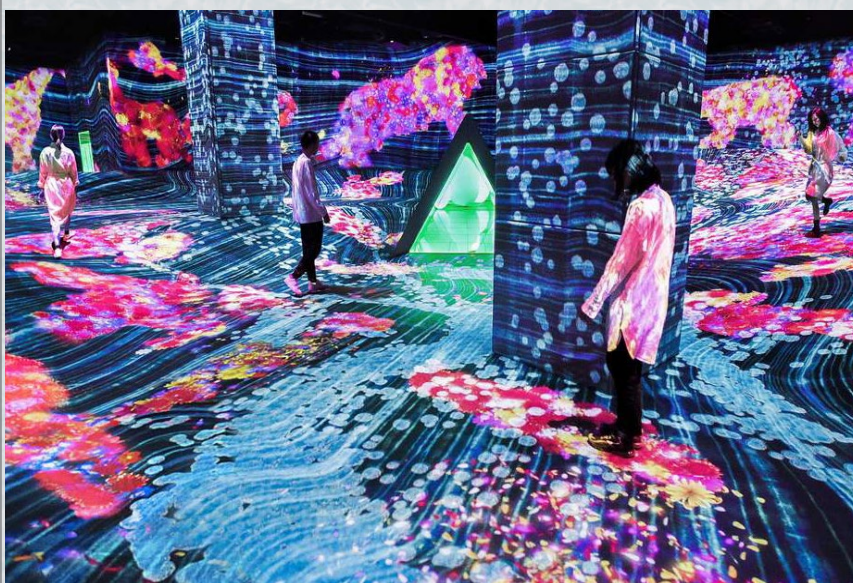
یکی از برجسته‌ترین نمونه‌ها، نمایشگاه Van Gogh Alive است که با استفاده از پروژکتورهای بزرگ، صدا، نور و موسیقی اثرهای ون گوگ را به حرکت درمی‌آورد. این نمایشگاه که در شهرهای مختلف جهان از جمله لندن، تورنتو و سنگاپور برگزار شده، بیش از ۷ میلیون بازدیدکننده داشته است (Graham, 2018). این نوع نمایشگاه‌ها، فضای داخلی موزه یا حتی سالن‌های بزرگ را به محیطی پویا و تجربه‌محور تبدیل می‌کنند. بازدیدکنندگان در میان نقاشی‌های هنرمند قدم می‌زنند و می‌توانند جزئیات را بزرگ‌تر از واقعیت موجود مشاهده و احساس کنند درون دنیای هنری ون گوگ غرق شده‌اند. در کشور ما ایران نیز نمونه موفق آن در «باغ موزه هنر ایرانی» برپا گردید که مورد استقبال زیادی قرار گرفت.

تجربه‌های تعاملی و چندحسی

گروه teamLab در ژاپن، پیشرو در ایجاد فضاهای تعاملی دیجیتال است. نمایشگاه‌های آن‌ها در موزه‌هایی مانند Mori Building Digital Art Museum در توکیو، با استفاده از حسگرهای حرکت، نور پویا و صوت محیطی، تجربه‌ای منحصر به فرد خلق می‌کنند که در آن بازدیدکننده نه تماشاگر، بلکه بخشی از اثر است (Ishii, 2020). این رویکرد به ویژه میان نوجوانان و جوانان محبوبیت فراوانی دارد.

تلفیق در موزه‌های تاریخی

تلفیق در موزه‌ها اساساً یکی از ضروری‌ترین و جذاب‌ترین اتفاقاتی که در حوزه میراث فرهنگی و موزه‌داری به وجود آمده است؛ این تلفیق موزه‌ها را از مکان ایستای نمایش اشیای قدیمی به فضایی پویا، تعاملی و جذاب تبدیل کرده است. برخی موزه‌ها از قبیل موزه لوور و موزه ویکتوریا و آلبرت در لندن، تجربه‌های

معاصر را در فضاهای تاریخی خود مستقر کرده‌اند. این تقابل بین قدیم و جدید، نه تنها جذابیت بصری دارد، بلکه به بازتعریف معنای "میراث" کمک می‌کند.

ابعاد تأثیرگذاری تلفیق هنر و میراث

این تحول ابعاد چندگانه‌ای دارد: بعد فرهنگی شامل نوسازی تفسیر از میراث و جذب نسل جوان به فضاهای فرهنگی است؛ بعد روانشناختی نشان می‌دهد که تجربه‌های چندحسی حافظه بلندمدت و احساس تعلق را تقویت می‌کنند (Falk & Dierking, 2013). بعد اقتصادی نیز قابل توجه است؛ نمایشگاه‌های دیجیتال معمولاً بلیط‌های گران‌تری دارند و منجر به افزایش فروش در فروشگاه موزه، رستوران و خدمات جانبی می‌شوند. مطالعات نشان می‌دهند که بازدیدکنندگان نمایشگاه‌های تعاملی تا ۴۰ درصد بیشتر در خدمات جانبی خرید می‌کنند (Serrell, 2010).

پتانسیل ایران و نقش کاخ موزه‌ها

کاخ موزه‌های ایران با فضاهای گشوده، طاق‌ها، حیاط‌های تاریخی و نورپردازی طبیعی، زمینه مناسبی برای ایجاد اینستالیشن‌های دیجیتال فراهم می‌کنند. برای مثال:

- ایجاد نمایشگاه دیجیتال از شاهنامه در کاخ گلستان با استفاده از پروژکشن روی دیوارهای تاریخی
- برپایی تجربه‌های تعاملی از موسیقی سنتی ایرانی در موزه ملی
- همکاری با هنرمندان دیجیتال ایرانی برای بازتفسیر الگوهای اسلیمی و خوشنویسی در قالب اثرهای پویا

این فعالیت‌ها علاوه بر جذب جوانان، می‌توانند به عنوان محتوایی برای گردشگری مجازی، شبکه‌های اجتماعی و آموزش آنلاین استفاده شوند و به ارزآوری کمک کنند.

چالش‌ها و راهکارها

یکی از مهم‌ترین موانع پیش روی توسعه نمایشگاه‌های دیجیتال و اینستالیشن‌های تعاملی در موزه‌های تاریخی ایران، کمبود زیرساخت‌های فناورانه است. بسیاری از موزه‌ها به ویژه در شهرهای کوچک یا مناطق دورافتاده، از شبکه‌های اینترنت پرسرعت، سیستم‌های پروژکسیون حرفه‌ای یا تجهیزات صوتی و تصویری به‌روز برخوردار نیستند. این کمبود، اجرای پروژه‌های غوطه‌ورکننده و چندحسی را با دشواری مواجه می‌کند. برای غلبه بر این چالش، می‌توان با تمرکز بر مراکز فرهنگی بزرگ مانند تهران، اصفهان و شیراز، پروژه‌های آزمایشی با استفاده از تجهیزات قابل

حمل و نرم افزارهای اوپن سورس راه اندازی کرد. همکاری با شرکت های فناوری داخلی برای اهدا یا اجاره تجهیزات تحت قراردادهای حمایتی نیز می تواند زمینه ساز توسعه تدریجی زیرساخت ها باشد. مقاومت در برابر نوآوری نیز چالش دیگری است که به ویژه در نهادهای متولی موزه های کاخی و بناهای تاریخی مشاهده می شود. این مقاومت ریشه در نگرانی از تغییر هویت فضاهای تاریخی یا واکنش های منفی عموم دارد. برای کاهش این مقاومت، لازم است رویکردی آموزشی و تدریجی در پیش گرفته شود. برگزاری کارگاه های تخصصی با حضور متخصصان داخلی و بین المللی در حوزه موزه دیجیتال، ارائه مطالعات موردی از موفقیت نمایشگاه هایی مانند Van Gogh Alive یا teamLab و اجرای نمایشگاه های آزمایشی با حداقل دخالت در سازه تاریخی، می تواند اعتماد مدیران و کارشناسان فرهنگی را جلب کند. همچنین، مشارکت هنرمندان سنتی در طراحی محتوای دیجیتال می تواند حس ادامه داری و احترام به میراث را تقویت کند. محدودیت بودجه و تحریم های بین المللی نیز از موانع جدی برای خرید تجهیزات پیشرفته و استخدام هنرمندان دیجیتال است. این موضوع به ویژه در پروژه های بلندمدت مانند نمایشگاه های دائمی دیجیتال، چالش بزرگی محسوب می شود. راهکار مؤثر در این زمینه، تنوع بخشی به منابع مالی است. می توان از طریق فروش بلیط با قیمت های ویژه برای نمایشگاه های دیجیتال، جذب اسپانسرهای داخلی از بخش بانکی، مخابرات و برندهای ملی، ایجاد عضویت ویژه برای عموم و مدارس و فروش محتوای دیجیتال به پلتفرم های آموزشی و گردشگری مجازی، درآمد خوداكتفایی ایجاد کرد. همچنین، توسعه نرم افزارها و سخت افزارهای داخلی برای پروژکشن و تعامل، می تواند وابستگی به واردات تجهیزات گران قیمت را کاهش دهد. نگرانی از آسیب به سازه های تاریخی نیز مانع دیگری است که به دلیل نیاز به نصب تجهیزات الکترونیکی، کابل کشی یا تابش حرارتی در بناهای قدیمی مطرح می شود. برای رفع این دغدغه، باید از سیستم های غیرتهاجمی و قابل جابجایی استفاده کرد. به عنوان مثال، پروژکتورهای بی سیم با نصب روی پایه های موقت، صفحات انعکاس دهنده قابل حمل به جای پروژکشن مستقیم روی دیوارهای تاریخی، یا استفاده از هدست های واقعیت مجازی در فضاهای جانبی، می توانند تجربه دیجیتال را ارائه دهند بدون اینکه به سازه اصلی آسیبی وارد شود. طراحی هر پروژه تحت نظارت کمیته های حفاظت از میراث فرهنگی و با اخذ مجوزهای لازم نیز ضروری است تا اطمینان حاصل شود که تعادل بین نوآوری و حفاظت رعایت شده است.

در نزدیکی اهرام مصر، در حومه قاهره، آثاری از هنرهای تجسمی و معاصر به نمایش درآمد. این نمایشگاه با نام "همیشه همین حالا است" تلفیقی از آثار باستانی با هنر معاصر را برای گردشگران فراهم و جلوه‌ای دیگر به اهرام بخشید.

نتیجه‌گیری

تلفیق هنر معاصر و فناوری دیجیتال با میراث تاریخی، یک روند جهانی با پیامدهای فرهنگی و اقتصادی چشمگیر است. نمایشگاه‌های دیجیتال و اینستالیشن‌های چندحسی نه تنها جذابیت موزه‌ها را افزایش می‌دهند، بلکه نسل جوان را به فضاهای فرهنگی باز می‌گردانند. ایران با بهره‌گیری از کاخی موزه‌ها و استعدادهای هنری داخلی، می‌تواند در این روند نقشی فعال ایفا کند. با وجود چالش‌های ساختاری، اجرای یک برنامه ملی با همکاری بخش‌های فرهنگی، فناوری و خصوصی، می‌تواند زمینه‌ساز تحولی عمیق در تجربه فرهنگی و توسعه اقتصاد غیرنفتی باشد.

منابع:

- Dewdney, A., Gray, R., & Morten, E. (2013). The New Museology. Bloomsbury Academic.
- Falk, J. H., & Dierking, L. D. (2013). The Museum Experience Revisited. Routledge.
- Graham, M. (2018). Immersive Exhibitions and the Experience Economy. Journal of Museum Education, 43(2), 123-135.
- Ishii, H. (2020). teamLab: Digital Art and the Future of Museums. Leonardo, 53(4), 389-395.
- Serrell, B. (2010). Pay What You Wish: A New Approach to Museum Admission. Curator: The Museum Journal, 53(3), 271-282.

● یادداشت های تخصصی

**دیپلماسی فرهنگی و
همکاری های فراملی:
نقش موزه ها در روابط
بین الملل و پتانسیل
ایران برای ارزآوری
و توسعه اقتصاد
غیرنفتی**

به قلم:

عباس هدایتی

چکیده:

موزه ها در عصر معاصر تنها نهادهای حفاظت از میراث فرهنگی نیستند، بلکه به ابزارهای استراتژیک در دیپلماسی عمومی و سیاست خارجی تبدیل شده اند. از طریق برگزاری نمایشگاه های مشترک، تبادل آثار موقت و پروژه های مشترک حفاظت از میراث، موزه ها می توانند پلی بین فرهنگ ها ایجاد کنند و روابط بین المللی را تقویت نمایند. نمونه هایی مانند همکاری موزه بریتانیا با کشورهای آسیایی در نمایشگاه های تبادل، گویای تأثیرگذاری این رویکرد در افزایش نفوذ نرم و جذب گردشگری فرهنگی است. این مقاله مروری به بررسی روند جهانی دیپلماسی فرهنگی موزه ها، ابعاد مختلف آن (سیاسی، فرهنگی و اقتصادی) و پتانسیل ایران در بهره گیری از این ظرفیت می پردازد. یافته ها نشان می دهند که ایران با دارا بودن یکی از غنی ترین میراث های تمدنی جهان، به ویژه در موزه های کاخی، می تواند از طریق همکاری های فراملی، نه تنها تصویر ملی خود را بهبود بخشد، بلکه به ارزآوری و توسعه اقتصاد غیرنفتی کمک کند. با این حال، چالش هایی مانند تحریم ها، محدودیت های حقوقی و کمبود زیرساخت های بین المللی وجود دارد که نیازمند راهکارهای سیاستی و مدیریتی هستند.

کلمات کلیدی: دیپلماسی فرهنگی، موزه، همکاری فراملی، تبادل فرهنگی، اقتصاد غیرنفتی، کاخ موزه ها

مقدمه

در دنیای امروز، قدرت نرم و نفوذ فرهنگی به عنوان مؤلفه‌ای کلیدی در سیاست خارجی کشورها شناخته می‌شود. در این میان، موزه‌ها به عنوان نهادهایی فراگیر و غیرسیاسی، نقش مهمی در دیپلماسی عمومی ایفا می‌کنند. از طریق برگزاری نمایشگاه‌های مشترک، ارسال آثار موقت به کشورهای دیگر و مشارکت در پروژه‌های بین‌المللی حفاظت از میراث، موزه‌ها می‌توانند از طریق "فرهنگ" به ایجاد اعتماد، کاهش تنش و گسترش نفوذ ملی کمک کنند (Throsby, 2001).

ایران با دارا بودن میراثی چند هزار ساله و موزه‌های متعدد- به‌ویژه کاخ موزه‌هایی مانند کاخ گلستان، کاخ ناصری و موزه ملی- ظرفیت بالایی در این حوزه دارد. این مقاله به بررسی تحولات جهانی در دیپلماسی فرهنگی موزه‌ها، ابعاد تأثیرگذاری آن و پتانسیل ایران برای ورود به این روند می‌پردازد.

تحولات جهانی در دیپلماسی

فرهنگی موزه‌ها

موزه به عنوان نهاد دیپلماتیک موزه‌ها امروزه به عنوان "سفارت‌های فرهنگی" عمل می‌کنند. برخلاف دیپلماسی سنتی، دیپلماسی عمومی

موزه‌ها مستقیماً با مخاطبان عمومی کشورهای میزبان ارتباط برقرار می‌کند و از طریق تجربه فرهنگی، نگرش‌ها را شکل می‌دهد (Curtin, 2009). موزه -ویر پاریس با افتتاح شعبه‌هایی در امارات و ژاپن، نه تنها نفوذ فرهنگی فرانسه را گسترش داده، بلکه درآمد قابل توجهی نیز کسب کرده است.

نمایشگاه‌های تبادلی و تبادل آثار

همکاری موزه بریتانیا با کشورهای آسیایی- از جمله هند، چین و ژاپن - در برگزاری نمایشگاه‌های مشترک، نمونه‌ای از دیپلماسی فرهنگی موفق است. نمایشگاه «شاهان ایران» در موزه بریتانیا در سال ۲۰۰۵، علاوه بر جذب بیش از ۳۰۰ هزار بازدیدکننده، منجر به افزایش چشمگیر گردشگری بین دو کشور شد (Miles, 2006).

A chalcidony cylinder seal, with Darius I depicted hunting lions. A trilingual cruciform in Old Persian, Elamite and Babylonian states 'I am Darius, Great King', The Darius Seal, Chalcidony, Egypt, 486-522 BC. (Housing: British Museum)

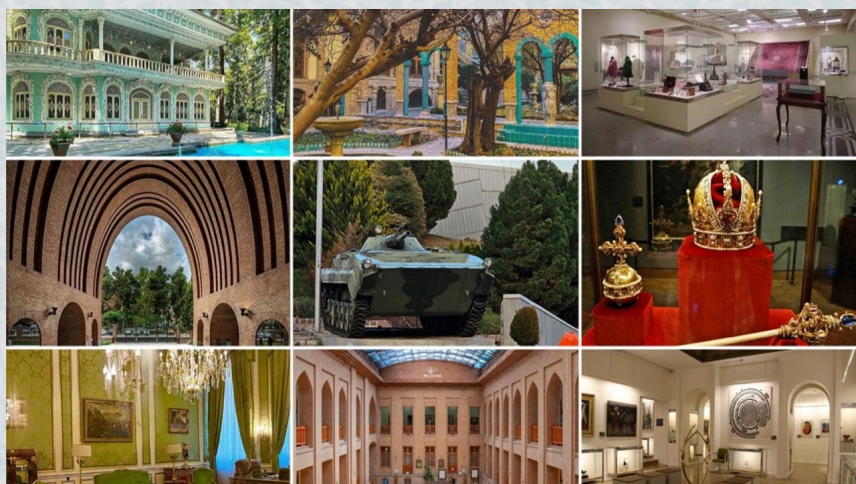
پروژه‌های مشترک حفاظت از میراث

همکاری‌های فراملی تنها به نمایشگاه محدود نمی‌شود. موزه‌های آلمان و ایتالیا در بازسازی آثار باستانی در

سوریه و عراق پس از جنگ، مشارکت فعال داشته‌اند. این پروژه‌ها نه تنها حفاظت از میراث را تقویت می‌کنند، بلکه تصویر کشورهای مشارکت‌کننده را به عنوان "حامی فرهنگ جهانی" تثبیت می‌کنند.

ابعاد تأثیرگذاری دیپلماسی فرهنگی موزه‌ها

این فعالیت‌ها ابعاد چندگانه‌ای دارند. بعد سیاسی شامل بهبود روابط دیپلماتیک و کاهش تنش‌هاست. بعد فرهنگی، تقویت گفتگوی تمدنی و شناخت متقابل است. بعد اقتصادی نیز قابل توجه است؛ نمایشگاه‌های بین‌المللی معمولاً منجر به افزایش گردشگری، فروش کاتالوگ، محصولات جانبی و حتی سرمایه‌گذاری خارجی می‌شوند. مطالعات نشان می‌دهند که هر نمایشگاه تبادلی می‌تواند تا ۱۰ درصد بر جذب گردشگر فرهنگی به کشور میزبان تأثیر بگذارد (McCarthy et al., 2001).

پتانسیل ایران و نقش کاخ موزه‌ها

ایران با دارا بودن ۴۲ اثر ثبت‌شده در فهرست میراث جهانی یونسکو و صدها اثر ناملموس، فرصت منحصر به فردی برای ورود به صحنه دیپلماسی فرهنگی دارد. موزه‌های کاخی به دلیل موقعیت نمادین، معماری تاریخی و مجموعه‌های ارزشمند، می‌توانند به عنوان "مرکز نمایشگاه‌های بین‌المللی" عمل کنند. برای مثال:

- برگزاری نمایشگاه مشترک ایران و ایتالیا در موزه کاخ گلستان با موضوع "هنر مینیاتور و نقاشی رنسانس"
 - ارسال نمونه‌های فرش اصیل به موزه‌های آمریکا یا ژاپن تحت قراردادهای تبادل
 - مشارکت در بازسازی آثار باستانی منطقه با همکاری موزه‌های اروپایی
- این فعالیت‌ها نه تنها ارزآوری مستقیم دارند، بلکه از طریق افزایش شهرت بین‌المللی، به جذب گردشگر، سرمایه‌گذاری و همکاری علمی کمک می‌کنند.

چالش‌ها و راهکارها

• چالش‌ها:

- تحریم‌های بین‌المللی که انتقال آثار هنری را با محدودیت مواجه می‌کند
- عدم وجود چارچوب‌های حقوقی و بیمه‌ای بین‌المللی برای انتقال ایمن آثار
- کمبود تخصص در مدیریت پروژه‌های فرهنگی بین‌المللی
- مقاومت درونی نهادها در برابر بازگشایی فرهنگی

• راهکارها:

- استفاده از کشورهای ثالث (مانند ترکیه، مالزی یا اسلوانی) به عنوان واسطه در تبادل آثار
- انعقاد تفاهم‌نامه‌های فرهنگی با کشورهای دوست (چین، روسیه، هند)
- آموزش مدیران موزه در حوزه دیپلماسی فرهنگی و مدیریت پروژه
- توسعه پلتفرم‌های دیجیتال برای نمایشگاه‌های مجازی بین‌المللی به جای انتقال فیزیکی اثر
- ایجاد صندوق بیمه ملی برای آثار فرستاده شده به خارج

نتیجه‌گیری

موزه‌ها در عصر معاصر فراتر از نهادهای فرهنگی عمل می‌کنند و به ابزاری موثر در دیپلماسی عمومی و توسعه اقتصادی تبدیل شده‌اند. همکاری‌های فراملی، از طریق نمایشگاه‌های مشترک و پروژه‌های حفاظتی، نه تنها روابط بین‌المللی را تقویت می‌کنند، بلکه زمینه‌ساز ایجاد درآمد غیرنفتی و جذب گردشگری فرهنگی هستند. ایران با بهره‌گیری از موزه‌های کاخی و میراث غنی خود، می‌تواند در این روند جهانی نقشی فعال ایفا کند. با وجود چالش‌های سیاسی و فناوری، اجرای یک استراتژی هوشمندانه مبتنی بر همکاری منطقه‌ای، دیجیتال‌سازی و توسعه زیرساخت‌های بین‌المللی، می‌تواند ایران را به بازیگری محوری در دیپلماسی فرهنگی جهانی تبدیل کند.

منابع:

- Curtin, P. A. (2009). Public Diplomacy and the Problem of Coherence. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 625(1), 38-53.
- McCarthy, K. F., Ondaatje, E. H., Zakaras, L., & Brooks, A. (2001). Gifts of the Muse: Reframing the Debate about the Benefits of the Arts. RAND Corporation.
- Miles, M. (2006). Art, Space and the City: Public Art and Urban Futures. Routledge.
- Throsby, D. (2001). Economics and Culture. Cambridge University Press.
- Sandell, R. (2007). Museums, Prejudice and the Reframing of Difference. Routledge.

